

ואמרת להם, כתוב בתורה (דברים ל) "כי הוא חייך ואורך ימיו" בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה [שם ע"ב] ושמש ת"ח הרבה מפני מה מת בחצי ימיו, ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע. ואמרת לה בתי בימי

בימי נזומיך. כל שצפה של לאיה לאשונכ:

עין איה

נט. ולא היה אדם מחזירה דבר. הפליאות המזדמנות על חקי ההשגחה ויתר הלימודים הטובים שהם אורו של עולם, הם מוכנים בהשגחה נפלאה ע"פ סדרי החכמה האלהית, שעל ידם יתרומם האדם לכינה יותר גבוהה מההבנה השטחיית. מובן הדבר שהכינה העמוקה תביא לעולם [את] הטובה האמתית בארחות החיים והמוסר הטוב, מה שאין ההבנה השטחיית יכולה להביא זאת. אמנם כדי שתעורר הפליאה את כח החושב ורגשות הלב באופן מלא, כדי שיהיו הכל מוכנים לקבל הרושם הטוב של ההבנה השלמה כשחבא אחר הפליאה, כדוגמת "מים קרים על נפש עיפה", שהצמאון הקדום מכין את ההתקבלות הטבעית. ע"כ צריך שתהי' הפליאה הולכת בכל תוקפה ומשרטת שרט גדול בנפשות רבות. וכשתפעול בכל תוקף לזעזע את המון כחות הנפש, אז, רק אז, תתקבל ככל כח האמת הברורה כשכתב לפתור את השאלה המסובכה. וזה הדין נוהג בכל השאלות הגדולות שלפי ערך גדלו, ולפי הערך של גדולת הפעולה הצריכה לבא ע"י הפתרון האמיתי כשיתגלה בעולם, כן צריך שיגדל כח הזעזוע של חסרון הידיעה, של המבוכה הנוראה לפני התגלות מאור האמת. וכן הדבר נוהג בשאלות הכלליות הנוגעות לכלל המין האנושי ומוסריותו, דיעותיו והגיוניו, הנוגעות בארחות חייו הגשמיים והרוחניים. וכן הדבר נוהג ג"כ במקרה פרטי, שג"כ אינו יוצא מהסדר הכללי מפני שהוא נוטל בו את מקומו הראוי לו. ע"כ שאלה זו, שהיתה צריכה לפעול פעולה חזקה ונמשכת בתשובתה, היתה ההנהגה המזדמנת שעשתה רושם גדול בפליאתה. כי העני' הסוערה היתה בטענותיה מרעשת את הלבבות, ומי שישקט רוחה ורוח כל משתומם על כלל מציאות המאורע לא נודמן לה. כה היה הרושם הולך הלך וחזק מפני שלא הי' אדם מחזירה דבר.

ס. פ"א נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע. אמרת לה בתי בימי נדוּתך מהו אצלך, אי"ל ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי, בימי ליבונך מהו אצלך, אכל עמי כו', אמרת לה ב"ה שהרגו שלא נשא פנים לתורה, שהרי התורה אמרה ואל אשה בנרת פומאתה לא תקרב. במקום שהדברים התוריים והדברים הטבעיים מזדמנים לפונדק אחד בארחות המוסר, שם צריך שמירה יתירה שלא יטעה אדם ולא יטעה את זולתו לחשוב שעניני התורה משתקפים בהשקפה אחת ובערך אחד עם הענינים הטבעיים הפרטיים. ומכל שכן שהדבר קשה מאד אם יעלה על לבבו שהדברים הטבעיים הם עומדים למעלה (בענינים) (בערכם מהענינים) התוריים. מחשבה כזאת תביא לקצוץ בנטיעות תורת ד'

גדולות לפי הירידה של המקבלים, יתרחב פרץ קטן המתגלה במשפיע. ע"כ מת בחצי ימיו, למען תת מקום לימוד לזולתו לסור ממוקשי מות וללכת באורח חיים.

נו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרת בכתי כנסיות ובכתי מדרשות כו'. לפעמים יש אדם שעם שהוא קורא ושונה, גם משמש ת"ח, מ"מ תכונתו הפנימית היא כ"כ רעה עד שרוחו זרה לתורה ויראת ד'. ע"ז אמרו חז"ל זכה נעשית לו זר לא זכה נעשית זרה לו. "אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו" ², ונאמר ³ "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך". והוא נגד מה שנאמר בתורה בענין תפיליו, "למען תהי' תורת ד' בפיך". היינו שלא תהי' רוחו זרה לתורת ד' כ"א תהי' כמונחת בתוכיותו ופנימיותו. אמנם הרשע, אף שהוגה בתורה למטרה חיצונית, איננה נכנסת בפנימיותו והוא נושאה עלי פיו ולא בפיו. והנה זה הכשרון הפנימי א"א להביעו כשפה, ולהסביר איך יוכר האיש החם שרוחו נאמנה עם תורת ד' והיא אצלו ערוכה ככל ושמורה. אמנם התפילין הם שמורים על כך כעדות הכתוב. ע"כ היתה נוטלת תפיליו, להורות שהתורה היתה לו זר, לא זרה לו, ולא מן השפה ולחוץ כ"א היה דבק בה בכל נפשו ומאדו. והנה שאלות מוסריות ישנן שמתישבות ע"פ ארחות השכל הקר החושב וחוקר, ויש שמתישבות ע"פ ההכרה ההרגשית שהיא ממלאה לפעמים תעופת כח השכל הקר ומשלמת את הכינה במקום שצריך לעוף עם השכל על כנפי הציור. ביהכ"נ הוא מקום הגדלת הרגש בהיותו מיוחד לתפילה ושפיכת שיח. ביהמ"ד הוא מיוחד לחקר ושכל הגיוני. ע"כ היתה נוטלת תפיליו, כלומר איש הזה שהגיוני לבבו היו בתורת ד' והיתה דבקה בו ברב עז, איך לא השלים ימיו, היש לפתור שאלה זאת בדרך הרגש המיוחד לבתי כנסיות, או בדרך הדרישה המיוחד לבתי מדרשות. ע"כ היתה נוטלת תפיליו ומחזרת על בתי כנסיות ובתי מדרשות.

נה. ואמרה להם כתוב בתורה כי הוא חייך ואורך ימיו, בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה ושימש ת"ח הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו כו'. התורה משלמת את האדם בחיים, היינו בתעודת החיים לפי צרכם לעצמו, גם אורך ימים תתן, היינו שתספק ביד האדם להספיק תעודת החיים בעד העתיד בעד דור יבא. ע"כ תצויר השלמת החיים היוצאת חוץ לגבול התעודה הפרטית בשם "אורך ימים", שמאריכים הם על המדה המוגבלת לפרטיותו של אדם, ובבעלי גשמו ההכנות כולן, והיתה התורה צריכה לפעול עליו תעודתה.

נו. 1. יומא עב, ב. 2. הושע ת, יב. 3. תהילים נ, טז. 4. שמות יג, ט. נט. 1. משלי כה, כה.